

1. Kombination av figurerna

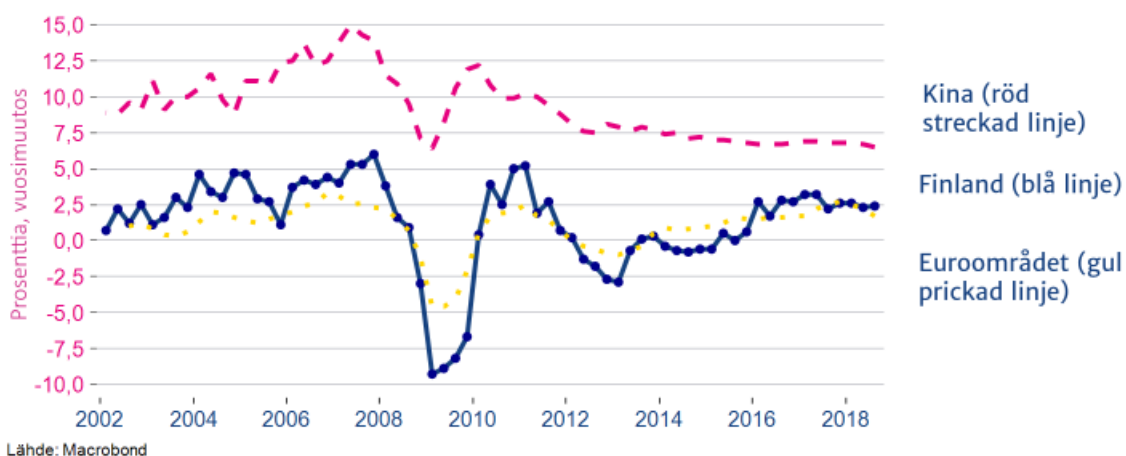
Kombinera kurvan eller befolkningspyramiden med rätt land eller region i rullgardinsmenyn.

Poängsättning: Sammanlagt maximalt 6 poäng.

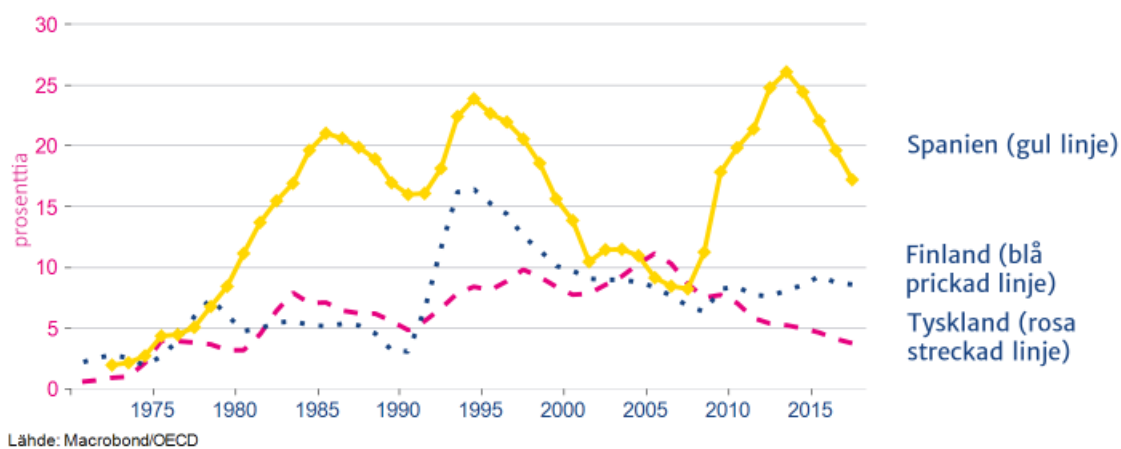
(1 poäng för en rätt kombination kurva–land eller befolkningspyramid–land

2 p, om samtliga tre kurvor/befolkningspyramider har kombinerats med rätt land per bild.)

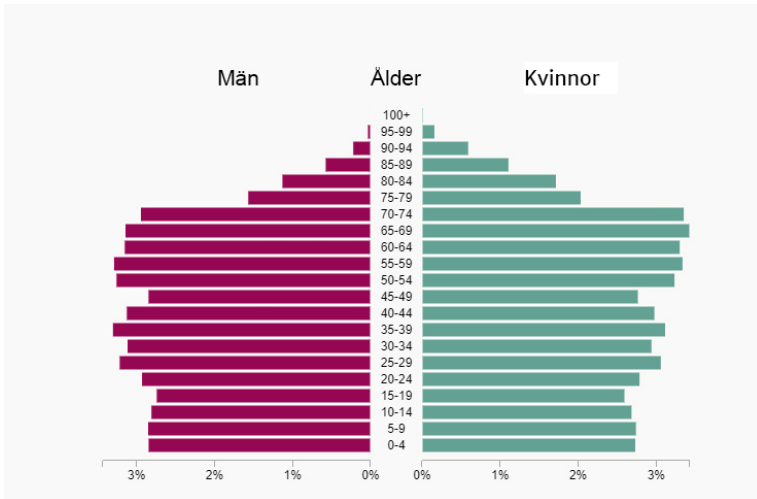
BNP-tillväxt

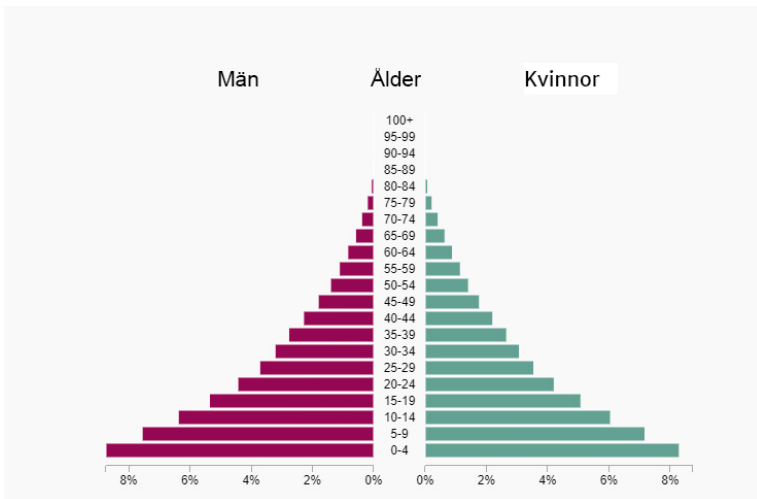
Arbetslöshetsgrad

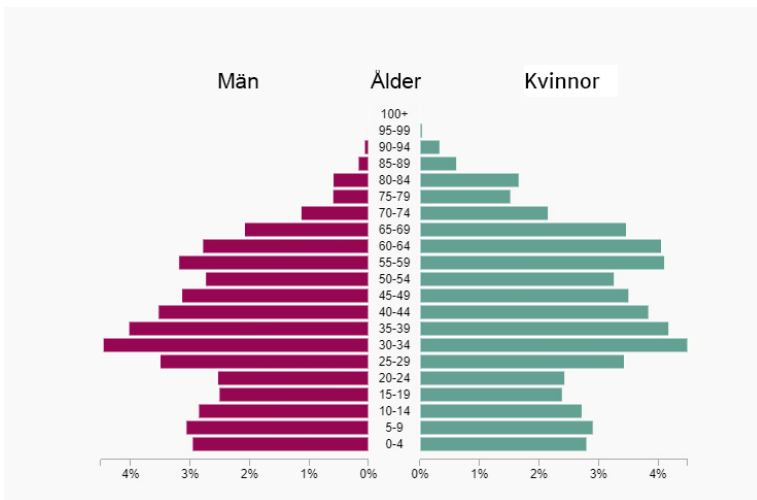
Befolkningspyramider

Finland

Nigeria

Ryssland

2. Begreppsdefinitioner

Poängsättning: Sammanlagt maximalt 18 poäng = maximalt 3 poäng / definition.

Husbolagslån

Ett husbolagslån är ett lån som tagits av ett bostadsaktiebolag och som fördelas på aktielägenheterna i förhållande till bostadsytan. I nya bostäder minskar husbolagslånet bostadens försäljningspris, som bostadsköparen finansierar själv. Bolagslån används också för att finansiera större renoveringar i husbolag, såsom stambyte.

Penningtvätt

Penningtvätt är verksamhet där någon tar emot, använder, omvandlar, överlåter, överför eller förmedlar egendom som skaffats genom brott i syfte att dölja eller utplåna nyttans eller egendomens olagliga ursprung.

Penningtvättarnas taktik är att försöka utplåna ursprunget för pengar som skaffats genom brott genom att ha pengarna att cirkulera från land till land på olika vägar.

Kryptovaluta

Kryptovaluta är en digital virtuell valuta, som inte har satts i omlopp av myndigheterna. För närvarande finns det nästan 2000 kryptovalutor, och nya tillkommer hela tiden. Den mest kända är Bitcoin, som kom 2008. Kryptovalutor kallas allmänt också alternativa valutor.

Insättningsgaranti

Insättningsgarantin skyddar medlen på insättarens inlåningskonto om inlåningsbanken blir insolvent. Om banken blir insolvent ersätts insättarens fordringar upp till högst 100 000 euro av insättningsgarantifondens medel.

Värdeandelskonto

Värdeandelskonto är ett förvaringskonto för elektroniska värdepapper som används i Finland för att förvara till exempel aktier, indexandelar, optioner, warranter eller teckningsrätter. Värdepapperen på värdeandelskontot kallas värdeandelar.

Kontaktlös betalning

Kontaktlös betalning betyder att du kan betala genom att föra ditt betalkort eller din mobila enhet nära betalterminalen. Du behöver inte placera ditt kort i betalterminalen eller knäppa in koden (PIN). I Finland kan man betala inköp på högst 25 euro med kontaktlöst kort, i vår stiger gränsen till 50 euro. Det finns ingen gräns för betalningar med mobila enheter.

3. Kort essä

Förenta staterna och Kina har infört olika importtullar på varandras varor, till exempel bilar, maskiner och apparater, jordbruksprodukter och stål. Vilka konsekvenser har de för bägge ländernas ekonomier? Hur påverkas Finlands ekonomi? Skriv en kortfattad essä om ämnet.

Poängsättning: Sammanlagt maximalt 20 poäng.

Modellsvar:

Samtliga punkter behövs inte för fulla poäng. Vissa detaljer kan saknas, om helheten annars är balanserad och man har förstått saken väl.

Vilka konsekvenser har importtullar för bägge ländernas ekonomier?

- Högre tullar ökar kostnaderna för utrikeshandeln och minskar således handeln.
- Handelsbegränsningar försämrar förtroendet för ekonomin och minskar företagens investeringsvilja på längre sikt. Importtullar påverkar dessutom företagets lönsamhet och produktutveckling.
- Importtullar ökar handelshindren och har en negativ inverkan på bägge ländernas ekonomiska utveckling. I såväl Förenta staterna som Kina avtar den ekonomiska tillväxten och utrikeshandeln till följd av importtullarna.
- Även inflationen påskyndas något. I bägge länderna blir hushållens köpkraft och konsumtion lidande, eftersom importtullar höjer produktpriserna.
- Handelstvisten inverkar negativt på företagets konkurrensomgivning. På längre sikt påverkas företagets produktionskedjor negativt av handelstvisten. I en globaliserad värld är företagets produktionskedjor splittrade.
- Om handelstvisten fortsätter länge flyttar företagen sannolikt sin verksamhet från Kina till andra asiatiska länder och kringgår på detta sätt Förenta staternas importtullar.
- I Förenta staterna har amerikanska företag lidit av de höjda importtullarna. Företagens kostnader har stigit på grund av importtullarna.

Hur påverkas Finlands ekonomi?

- Förenta staternas och Kinas importtullar har liten inverkan på Finlands ekonomi. Importtullarna och mottullarna mellan Kina och Förenta staterna berör inte Finland och EU direkt.
- Konsekvenserna för Finland är indirekta och kommer via internationella produktionskedjor. Finländska företag exporterar till exempel produkter till Kina, där de görs till slutprodukter som exporteras till Förenta staterna.

4. Lång essä

Finländarna tar allt mera konsumtionskrediter. Vilka faktorer påverkar efterfrågan på konsumtionskrediter? Hur har utbudet av krediter påverkat situationen? Vilka risker är förknippade med de växande konsumtionskrediterna? På vilket sätt kunde utbudet av konsumtionskrediter begränsas och efterfrågan dämpas? Skriv en essä om ämnet.

Poängsättning: Sammanlagt maximalt 30 poäng.

MODELLSVAR

I ett nöjaktigt svar har eleven beaktat vissa av de aspekter som nämns i svarsanvisningen. Ett berömligt svar förutsätter att saken behandlats mångsidigt. Svaret kan också bedömas som en helhet. Ett berömligt svar behöver inte innehålla samtliga punkter, om helheten annars är balanserad och man har förstått saken väl.

Vilka faktorer påverkar efterfrågan på konsumtionskrediter? (6 p)

- Det har gjorts lätt för kunden att ta kredit och de erbjuds i olika livssituationer (man kan enkelt ta en konsumtionskredit över internet eller till exempel via försäljaren i affären).
- Man får ofta snabbt tillgång till krediten.
- Ofta behövs det inga säkerheter för att få en konsumtionskredit.
- En svår ekonomisk situation kan leda till ökad användning av konsumtionskrediter: många försöker hålla fast vid sin uppnådda levnadsstandard och konsumtion med hjälp av konsumtionskrediter, om inkomsterna har sjunkit på grund av till exempel arbetslöshet eller sjukdom.
- Låg räntenivå ökar efterfrågan på lån. När räntorna är låga är låneskötselkostnaderna måttliga (utom snabblån där räntorna kan vara tiotals procent) och efter depressionen vågar människorna ta lån igen. När ekonomin återhämtar sig ökar ofta också den egna konsumtionslusten.
- Andra faktorer, till exempel att maximibeloppet av bostadslån begränsas med lånetak, kan medföra tryck på att använda en konsumtionskredit som tillägglån när man köper bostad.

Hur har utbudet av krediter påverkat situationen? (6 p)

- Konsumtionskrediter marknadsförs aktivt och utbudet är större än förut, så konsumenten märker dem och nappar lättare på dem.
- I samband med anskaffningar av hushållsmaskiner och andra större inköp erbjuder affären ofta en konsumtionskredit som ett betalningssätt.
- Enklare kreditmöjligheter inverkar positivt på konsumtionen och därigenom på den ekonomiska tillväxten. Detta kan i sin tur leda till nya krediter.
- De lagändringar genom vilka det sattes ett räntetak för smålån under 2 000 euro (snabblån) ledde till att smålånen blev större än förut. På så vis kringgår man räntetaket. Samtidigt ökar det totala skuldbeloppet. Nu kommer man att ändra på detta genom att revidera lagen.

Vilka risker är förknippade med de växande konsumtionskrediterna? (9 p)

- Antalet konsumtionskrediter har ökat klart. Även antalet anteckningar om betalningsstörning har ökat i jämn takt de senaste åren (jfr figuren).
- Många anteckningar om betalningsstörningar beror på konsumtionskrediter, men man kan få en anteckning även av andra orsaker, t.ex. obetald hyra eller en obetald mobiltelefonräkning. Eftersom det är lätt att få kredit, kan man ta krediter på flera olika ställen, och då blir det totala kreditbeloppet lätt stort.
- När man har krediter från flera olika ställen och inköpen och betalningarna blir allt mera splittrade, har konsumenten inte nödvändigtvis koll på hela sin situation. Man försöker avhjälpa betalningsproblem genom att ta en ny konsumtionskredit, varvid det totala kreditbeloppet ökar ytterligare.
- Om skuldbeloppet överstiger den egna betalningsförmågan, följer anteckningar om betalningsstörning samt eventuellt utsökning. För att det inte ska gå så, måste konsumenten vara mer medveten om vart pengarna går och vad han eller hon har råd med.
- Alltför många konsumtionskrediter innebär också en risk för dem som erbjuder krediter, om kunderna inte kan betala tillbaka sina lån (kreditförlust).

- Om kundens kreditbetalningsförmåga redan med den nuvarande låga räntenivån är extremt ansträngd, kan även en liten räntehöjning orsaka problem när krediten ska betalas tillbaka. Dessutom kan det leda till att man försöker dra ner på all annan konsumtion så att pengarna ska räcka till att sköta lånen. Detta kan inverka negativt på efterfrågan inom hela ekonomin.

På vilket sätt kunde utbudet av konsumtionskrediter begränsas och efterfrågan dämpas? (9 p)

- Inrättandet av ett positivt kreditupplysningsregister skulle bidra till att förhindra överskuldssättning. Registret skulle innehålla aktuella uppgifter om medborgarnas konsumtions- och övriga skulder. Kreditgivare kunde åläggas att rapportera uppgifter till registret och använda uppgifterna när de fattar kreditbeslut.
- De som erbjuder konsumtionskrediter kunde åläggas att göra upp en kalkyl över kundens betalningsmån. Med dess hjälp säkerställs att kunden klarar av kostnaderna för att sköta krediten (ränteutgifter och amorteringar) så att det lämnar tillräckligt med pengar att leva på. Bankerna använder i allmänhet motsvarande kalkyler när de beviljar bostadslån.
- Alla som erbjuder konsumtionskrediter kunde övervakas striktare än nu, på samma sätt som bankerna. Då skulle man kunna ingripa i eventuella förbrytelser snabbare än nu. Det har kommit nya företag på konsumtionskreditmarknaden, även sådana vars metoder delvis kan ifrågasättas. På bostads- och den övriga lånemarknaden opererar också aktörer som står utanför finansbranschen. För att undvika överdrifter behövs det enhetlig reglering och myndighetstillsyn.
- Det kunde sättas en övre gräns för konsumtionskrediternas längd, så de skulle amorteras snabbare och de totala räntekostnaderna minska. För räntorna på krediter finns det redan en lagstadgad övre gräns, som man håller på att skärpa.
- Det är också möjligt att ange ett tak för hur mycket kredit kunden kan få i förhållande till sina inkomster. Ett sådant tak biter dock bättre på bostadslån än konsumtionskrediter, som i allmänhet är mindre i förhållande till kundens inkomster. Dessutom kan det anges ett tak för hur mycket av kundens (netto)månadsinkomster som får gå åt till att sköta olika lån.
- Reklamen för konsumtionskrediter kan också begränsas. Dessutom kan innehållet i den information som ges i reklamen regleras.
- Det är också viktigt att upplysa konsumenterna om riskerna med överskuldssättning och öka deras kunskaper om ekonomi. Det är till exempel viktigt att förstå innehållet i begreppen ränta och ränta på ränta.
- Ibland hänförs sig överskuldssättning till spelberoende. De metoder som används för att tygla uppkomsten av spelberoende kan således också bidra till att förebygga överskuldssättning.